

Nr 87.

Av herr **Jacobson m. fl.**, om höjning av anslaget till bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem, m. m.

Skolbarnsinackorderingen utgör för lappmarkens vidkommande ett av de mest betydelsefulla och ömtåliga skolproblemen. Den glesa bebyggelsen och de små byarna — ofta endast ett fåtal gårdar — göra det ofrånkomligt, att skolorna inte kunna utspridas så tätt, att varje barn kan komma i åtnjutande av den förmån, som en skola i den egna hemtrakten innebär. Centraliseringen skärper problemet och ökar svårigheterna ytterligare, allra helst som en ännu något längre gående centralisering synes oundviklig. Lika uppenbart är emellertid, att denna centralisering icke kan drivas något avsevärt längre, om inte ytterst svårbotliga för att icke säga obotliga sociala och individuella skador skola uppstå.

Inackorderingsproblemet innehåller många viktiga faktorer. Här skola några påvisas.

Inackorderingshemmet måste vara tillfredsställande ur hygienisk, moralisk och ekonomisk synpunkt. Det måste innehålla ett tillräckligt antal rum för hindrande av trångboddhet, och husmodern måste vara renlig, skötsam och kunnig i matlagning. Renlighet, skötsamhet och ordentlighet i övrigt måste man också fordra av allt övrigt folk på gården, om man med tryggt samvete skall kunna placera andras barn där. Spritorgier, kortspel m. m. får naturligtvis icke förekomma i ett sådant hem. Det främmande barnet kommer ju givetvis att från sitt inackorderingshem, där det ofta vistas $\frac{3}{4}$ av de 6 år, varunder dess skoltid varar, medföra outplånliga själsliga intryck till gagn eller fördärv för sin fortsatta tillvaro. Slutligen får det inte vara så fattigt i inackorderingshemmet, att inte mathållningen m. m. kan anses fullt tillfredsställande.

Inackorderingsförhållandena påverkas givetvis också av antalet lämpliga inackorderingshem vid de olika skolorna, ävensom av läraravdelningarnas storlek, skolrummens storlek och lämplighet i övrigt, de olika lärarnas vitalitet och vartannatårsintagningen.

Närheten till föräldrahemmet är också av betydelse såväl ur föräldrarnas som det allmännas synpunkt. För föräldrarna framstår det ju som ett önskemål att få sina barn inackorderade så nära hemmet som möjligt, enär dels resekostnaderna därigenom kunna hållas nere och dels tillsyn från föräldrarnas sida kan ske ävensom att barnet då och då kan besöka sitt hem under terminerna. Statens och kommunens kostnader kunna också

hållas nere genom att barnen inackorderas så nära hemmet som möjligt, enär det därigenom i många fall blir möjligt för barnen att vissa tider av året vistas i hemmet och därifrån besöka skolan, varigenom antalet inackorderingsdagar kan nedbringas.

Föräldrarna kunna även ha andra önskemål, till vilka för åstadkommande av ett i största möjliga mån friktionsfritt samarbete mellan skola och hem hänsyn bör tagas, såvitt möjligt är. Sålunda är det naturligtvis synnerligen förståeligt, om föräldrarna hellre önska få inackordera sitt barn hos en god vän eller släkting, för vilken de sedan gammalt hysa aktning och förtroende, än hos en fullständigt främmande person.

Ett studium av vad ovan sagts bör tydliggöra för var och en, vilket invecklat spörsmål det här gäller. Samtliga uppräknade förutsättningar för en lycklig lösning av inackorderingsfrågan äro synnerligen beaktansvärda, men det är i verkligheten ganska ofta så, att tillbörlig hänsyn till en eller annan av dem icke kan tagas. Det kan t. ex. finnas utmärkta inackorderingshem vid en skola, som icke rymmer fler lärjungar än skolområdets egna; vid en annan skola återigen kan det finnas gott om utrymme vad skollokalerna beträffar, medan kanske inte ett enda lämpligt inackorderingshem kan uppbringas; under vissa tidsperioder kan en hel by, där förhållandena i normala fall äro mycket gynnsamma ur inackorderingssynpunkt, angripas av tuberkulos, etc. — Kristiden med dess svårartade trafikförhållanden bereder särskilda besvärligheter, bl. a. därigenom att vägar, som tidigare hållits i gott skick, numera icke kunna vinterunderhållas, varför skoldistriktet tvingas att inackordera barnen ett större antal dagar än skolöverstyrelsen tidigare, då förhållandena voro normala, medgivit.

Här meddelas några exempel på kungl. skolöverstyrelsens beslut den 28 juni 1940 med anledning av Vilhelmina skoldistrikts ansökning om statsbidrag till inackordering av skolbarn.

1. Nr 5 i ansökningen. För ett barn, bosatt 9 km. från skolan, till vilken väg saknas från barnets hem, beviljades statsbidrag under 230 av läsårets 265 inackorderingsdagar (273, om inackordering måste ske även under påsklovet, vilket i vissa fall på grund av sjukdom eller väglag är ofrånkomligt) från och med det läsår, varunder barnet fyller 11 år. Det synes alltså vara meningen, antingen att barnet vid 11 års ålder skall under 35 höst- och vårdagar gå 18 km. pr dag i blöt och väglös lappmarksterräng, eller att skoldistriktet utan statsbidrag bekostar dess inackordering dessa 35 dagar.

2. Nr 46 i ansökningen. För en 8-åring har statsbidrag medgivits under 235 av 265 dagar. Barnet ifråga har att färdas 3 km. över en sjö för att komma till skolan. Hur skall nu förfaras under de 30 dagar, för vilka statsbidrag icke beviljats? Skall 8-åringen ro över den ofta stormiga sjön?

Skall någon annan familjemedlem ro dessa 3 km. två gånger om dagen, för att barnet skall komma till skolan? Knappast fadern eller någon vuxen broder i så fall, ty dessa kunna beräknas vara långt från hemmet i skogs-, flottnings- eller vägarbete. Eller skall barnet promenera över isen en månad, då vädret kan antagas vara hyggligt? Väderleksförhållandena i lappmarken äro emellertid mera häftigt skiftande än i de flesta övriga delarna av landet: ena timmen mildt väder, andra timmen vild, pinande snöstorm är ingenting ovanligt här uppe.

3. Nr 75 i ansökningen. Enligt beslutet i detta fall skall en 11-årig flicka vandra eller cykla 20 km. landsväg pr dag i 35 dagar för att kunna bevista skolan, eller också får skoldistriktet ensamt bekosta inackorderingen nämnda tid.

Det är omöjligt att åratals i förväg kunna bestämt avgöra, till vilken skola ett inackorderingsbarn kommer att hänvisas, enär olika omständigheter — ändrade familjeförhållanden, flyttning till annan ort, något som på grund av småbruksverksamheten är mycket vanligt i lappmarken, tillfällig ökning eller minskning av barnantalet inom skolområdena, periodvis växlande inackorderingsmöjligheter o. s. v. — ofta göra, att en i förväg uppgjord inackorderingsplan måste ändras, kanske i sista stund före läsårets början. Och att skriva och behandla av ändrade förhållanden betingade tilläggsansökningar kan endast öka en utvecklings- och livshämmande byråkrati.

Det kan också inträffa att inackordering icke behöver ske hela den beräknade tiden. Sålunda framgår det t. ex. av Vilhelmina skoldistrikts rekvisition av statsbidrag för inackordering läsåret 1939/40, att i 4 fall, för vilka statsbidrag beviljats under vardera 220 dagar, på grund av särskilt gynnsamma förhållanden inackordering behövt ske under endast 4 dagar i varje fall, varför givetvis statsbidrag endast rekvirerats för dessa 4 dagar.

För erhållande av en smidigare och mera tillfredsställande organisation av inackorderingen förefaller den enkla reformen nödvändig, att kungl. skolöverstyrelsen beviljar statsbidrag för samtliga inackorderingsbarn utan en i förväg fastställd maximering av antalet inackorderingsdagar, enär hänsynstagandet till samtliga faktorer enligt ovan i många fall gör det omöjligt för skoldistriktet att utbetala ersättning endast för det antal dagar, för vilka enligt nu gällande grunder statsbidrag beviljas. Då skoldistriktet under alla förhållanden måste vidkännas 20 % av utgifterna för inackorderingen (för Vilhelmina skoldistrikts vidkommande en nettoutgift av 15.259: 03 kr. läsåret 1939/40), torde man väl näppeligen behöva befara, att inackorderingsbidrag betalas i onödan, ett uttalande, som finner stöd även däri, att även nu distriktet i vissa fall inackorderar barn ett mindre antal dagar än det, för vilket statsbidrag beviljats.

Enligt k. k. den 30 dec. 1932, sv. förf.-saml. nr 589, utgår statsbidrag för inackordering av fortsättningskolbarn med högst 1 krona 25 öre pr dag,

medan enligt Kungl. Maj:ts kungörelse angående statsbidrag för inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem den 28 juni 1935, sv. förf.-saml. nr 448, utgår statsbidrag för inackordering av folkskolebarn med åtta tiondelar av skoldistriktets verkliga kostnader för inackordering, och det är lagt i länsstyrelsens hand att avgöra, huruvida denna kostnad kan efter ortens förhållanden anses skälig.

Enär det givetvis är dyrare att inackordera så stora barn som fortsättningsskolelever, t. ex. gossar på 16—17 år, vilka genom slöjdundervisningen idka kroppsarbete, än folkskolebarn i åldern 8—14 år, borde bestämmelsen i först omnämnda k. k. ändras därhän, att statsbidrag måtte utgå för berörda inackordering med det belopp, vartill skoldistriktets verkliga kostnader uppgå, med befogenhet för länsstyrelsen att även i detta fall avgöra, huru stort belopp som med hänsyn till ortens förhållanden kan anses skäligt.

Den omständigheten att inackorderingsmöjligheterna med hänsyn till inackordering av folkskolebarn vid de flesta skolorna äro fullit utnyttjade, jämte den omständigheten att det för yrkesbestämd fortsättningsskola, exempelvis i anslutning till snickeri resp. hushållsgöromål, kräves särskilt kvalificerade lokaler med dyrbara, delvis maskinella anordningar, gör, att fortsättningsskolan icke borde vara, ja, i verkligheten stundom helt enkelt inte kan bli ambulerande utan fast vid vissa skolor, vars lokaler fylla behovet. Även om man å dessa orter för fortsättningsskolan reserverat de inackorderingshem, som finnas, kan det vara svårt att lösa inackorderingsproblemet, bl. a. därigenom att befolkningen anser sig icke kunna få skälig ersättning för inackorderingsbarnen.

Den yrkesbestämda fortsättningsskolan bör strängt centraliseras, helst till en enda ort inom skoldistriktet. Därigenom möjliggöres även för ett ekonomiskt mindre välsituerat skoldistrikt att för denna skola inrätta så tillfredsställande lokaler jämte så god utrustning beträffande inredning, materiel och maskiner att undervisningen bör kunna bli så tidsenlig och effektiv, som den bör kunna bli vid en skola av denna karaktär.

Inackorderingsfrågan anse vi bör lösas därigenom att särskilda skolhem uppföras för fortsättningsskolans elever. För dessa skolhems uppförande och underhåll m. m. bör statsbidrag utgå enligt samma grunder, som nu äro gällande för vanliga skolhem, likaså bör inackordering vid föreslagna skolhem om möjligt helt bestridas av statsmedel, i varje fall enligt samma grunder, som nu äro gällande för inackordering av folkskolebarn, alltså med $\frac{8}{10}$ av distriktets verkliga och skäliga kostnad.

Ett sådant skolhem skulle även kunna utnyttjas för andra ändamål under sommarmånaderna, då ingen fortsättningsskola pågår. Det kunde likaså också själva fortsättningsskollokalerna upplåtas för exempelvis kurser, som anordnas av landstingen, semesterhem för husmödrar m. m.

Under åttonde huvudtiteln i årets statsverksproposition har bidrag till

inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem upptagits med ett belopp av kronor 1.350.000.

Ökningen i medelsåtgången torde i högre grad än under de närmast föregående åren vara att tillskriva höjda levnadskostnader. Kungl. skolöverstyrelsen erinrar om att kostnadsökningen föranlett Kungl. Maj:t att medgiva höjning från och med den 1 januari 1940 av de beräknade totalkostnaderna för inackordering i skolhem och arbetsstugor med 10 % till 1 krona 10 öre för dag.

För inackordering i enskilda hem torde man dock få räkna med en högre dagskostnad än beträffande skolhem och arbetsstugor. Från denna utgångspunkt vore en höjning av anslaget med 10 procent den lägsta, som enligt överstyrelsens uppfattning borde komma ifråga.

Jämväl efter denna ökning torde anslaget komma att visa sig otillräckligt. Det torde nämligen bli en tvingande nödvändighet att utbyta skolskjutsar mot inackordering, som föranledas av bristen på flytande bränsle. Redan nu ha flera dylika fall varit föremål för kungl. skolöverstyrelsens prövning, och sedan tilldelning av bensin till skolskjutsar numera helt upphört, torde framställningar om bidrag till inackordering under det kommande budgetåret vara att förvänta i ökad omfattning.

Kostnaderna för skolbarnens resor från hemmet till inackorderingsstället bestridas i de fall, att föräldrarna äro i så fattiga omständigheter att de icke själva kunna göra det, av skoldistriktet. Det vore väl endast en gärd av rättvisa att statsbidrag även tillämpades i detta fall på samma grunder, som nu gälla för inackorderingskostnaderna.

Även i fråga om bidrag för inköp av skyddsmedicin för skolbarn föreligger en orättvisa, enär statsbidrag för närvarande icke utgår till barn intagna å skolhem och arbetsstugor.

Med stöd av det anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att bidraget till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem för budgetåret 1941/42 höjes till kronor 1.500.000,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande en centralisering av den yrkesbestämda fortsättningsskolan inom vissa ödebygdsområden medelst uppförande av särskilda skolhem för fortsättningsskolans elever,

om höjning av nu utgående till kr. 1:25 pr dag maximerade statsbidrag för inackordering av fortsättningsskolbarn,

om bidrag i kostnaderna för inackorderade barns resor från och till hemmet, och

om bidrag i kostnaderna vid inköp av skyddsmedicin till skolbarn intagna å skolhem och arbetsstugor.

Stockholm den 22 januari 1941.

Uddo R. Jacobson.

Gösta Skoglund.

O. E. Sandberg.

Evald Ericsson.

Gust. Pettersson
i Hällbacken.

E. Oskar Åkerström.

A. Nilsson,
Norrlångträsk.

Eric Hansson.

Ewald Lindmark.

K. G. Viklund.

Elof Lindberg.